

Over het vreemdelingenlegioen van wapenvliegen

Theo Zeegers, EIS Kenniscentrum Insecten

Wapenvliegen vormen een vliegenfamilie van grote diversiteit, zowel in uiterlijk als in levenswijze van de larven. De volwassen vliegen zijn te herkennen aan de sterk naar voren verschoven vleugeladering en de aanwezigheid van drie voetkussentjes per tars. De larven leven aquatisch, semi-aquatisch of terrestrisch onder schors of in rottend organisch materiaal (plantenresten, composthopen). Veel inheemse soorten vertonen een negatieve trend. Recentelijk zijn drie exotische soorten in onze omgeving waargenomen.

Exotische wapenvliegen

De drie exotische wapenvliegen hebben gemeen dat de larven terrestrisch leven van organisch materiaal. Ze verschillen sterk in oorsprong en mate van inburgering. Het betreft de volgende drie soorten:

- Zwarte soldaatvlieg (*Hermetia illucens*);
- Tuinwapenvlieg (*Exaireta spinigera*);
- Een niet op naam gebracht *Merosargus*-soort.

Zwarte soldaatvlieg van voren. (Foto: J.T. Smit)

Zwarte soldaatvlieg

De zwarte soldaatvlieg komt oorspronkelijk uit Midden- en Zuid-Amerika, maar is al een eeuw ingeburgerd in Zuid-Europa. Het is een overwegend zwarte soort met opvallend lange antenne. Het achterlijf is zwart met vooraan een paar witgele vlekjes. De poten zijn zwart met opvallend witte tarsen. Anders dan bij andere wapenvliegen met lange antennes, staan er geen doorns op de achterrand van het schildje. In levende dieren heeft het oog een opvallend patroon van banden. De mannetjes en vrouwtjes zijn sterk gelijkend: anders dan bij andere wapenvliegen zijn ook bij het mannetje de ogen op de kruin breed gescheiden. De larven leven van allerlei organisch materiaal. Zij worden op grote schaal gekweekt als eiwitbron en veevoer. De vondsten in Nederland stammen ongetwijfeld van deze kweken. De beide waarnemingen in het vrije veld zijn namelijk gedaan binnen een straal van enkele kilometers van een

van de grootste commerciële kwekers in Nederland. Door de klimaatopwarming wordt het voor deze vliegen gemakkelijker zich buiten te vestigen. Of de soort zich al zelfstandig in ons land voortplant, is onduidelijk, maar verwacht mag worden dat dat wel gaat gebeuren.

Tuinwapenvlieg

De tuinwapenvlieg komt oorspronkelijk uit Australië en is sinds 2013 ingeburgerd in Vlaanderen. Het is een slanke soort met iets verlengde antenne, opvallend lange poten met dikke achterdij en opvallend gevlekte vleugels. Op de achterrand van het schildje staan vier doorns. De achterdij en achterscheen zijn zwart met opvallend witte basis. Hierdoor doet de soort denken aan een bladloper (*Xylota*).

Zwarte soldaatvlieg. (Foto: F. Vassen)

Tuinwapenvlieg. (Foto: A. Haes)

Merosargus, exemplaar van Dinteloord. (Foto: L. Aandeweg)

De larven leven in composthopen, waar ook de larven van herfst-metaalwapenvlieg (*Sargus bipunctatus*) leven. Anders dan andere wapenvliegen, heeft de tuinwapenvlieg twee generaties per jaar en kan zodoende zowel heel vroeg als heel laat in het jaar waargenomen worden. De tuinwapenvlieg is grootschalig ingeburgerd in Vlaanderen ten westen van de lijn Antwerpen – Brussel en is ook gevonden in Belgisch Limburg. Zij is nog niet gemeld uit Nederland, maar is bij Zeeuws-Vlaanderen vrijwel op de grens waargenomen. Vondsten in Zeeuws-Vlaanderen zijn een kwestie van – korte – tijd.

Merosargus-soort

Merosargus is een soortenrijk geslacht uit Zuid-Amerika. Onlangs werd een foto van een *Merosargus* uit Dinteloord gepubliceerd op Waarneming.nl. Net als bij de tuinwapenvlieg betreft het een slanke soort met zwart-witte poten. In tegenstelling tot de tuinwapenvlieg heeft *Merosargus* een antenne met een duidelijke sprietborstel en ontbreken de doorns op het schildje. Het is denkbaar dat de soort als larve geïntroduceerd is met de orchidee *Dendrobium nobile*, die ook in ons land in kassen gekweekt wordt. De kans bestaat dat deze soort zich via potplanten verder kan verspreiden, maar een vestiging buiten lijkt vooralsnog onaannemelijk.

Conclusie

Vliegensoorten waarvan de larven zich voeden met een breed scala aan organisch materiaal, hebben een verhoogd risico om met menselijk handelen verslept te worden. Ook soorten met larven die kunnen leven in potplanten van kwekerijen, kunnen zich soms snel via de handel verspreiden. Eerder maakte het tuingitje (*Cheilosia caerulescens*) al dankbaar gebruik van deze route. De casus tuinwapenvlieg toont dat dergelijke exotische soorten zich soms ook in het wild kunnen vestigen.

Melden

Vondsten van wapenvliegen kunnen worden gemeld bij EIS Kenniscentrum Insecten of via de website Waarneming.nl.

